

Sergeja Šorli,
OŠ 8 talcev Logatec

ZMOREMO VEČ, KOT SI MISLITE

We Are Capable of More than You Think

Ob uvajanju novega projekta v osnovne šole smo se sprva učitelji večinoma varno odmikali – podjetništvo, ne hvala. Potrebovali smo nekaj časa in poglobljenosti, da smo ugotovili, da je podjetnostna kompetenca sicer v povezavi s podjetništvom, a ne nujni in obvezujoči, saj je podjetništvo le možni stranski produkt razvite podjetnostne kompetence.

Ko smo spoznali, da razvijanje podjetnosti pomeni pravzaprav umeščanje učenca v ospredje učnega procesa, da skozi proces krepimo njegovo avtonomijo in mu postavljamo vedno višje izzive v varnem okolju, smo aktivno pristopili k oblikovanju novih modelov učenja in poučevanja. Razvijanje veščin podjetnosti si sama preprosto razlagam kot krepitev posameznikovih močnih področij, kjer pomembno vlogo igra njegova lastna participacija v vseh fazah učenja/poučevanja.

Na OŠ 8 talcev Logatec hodimo po dveh poteh. Že tretje leto zapored na inovativen način pripravljamo raziskovalni tabor, kjer smo priča razvoju mnogih zelenih kompetenc pri učencih, hkrati pa zainteresirani učitelji poglobljajo in širijo svojo pedagoško prakso vsak na svojem področju dela.

Pa začnimo s slednjim – menim, da učitelj, ki ne razvija lastne podjetnostne kompetence, ne more ustrezno pristopiti k razvoju le-teh pri učencih. Zato se člani razvojnega tima učiteljev enkrat mesečno dobivamo v intervizijski skupini, kjer diskutiramo o novih izzivih, ki si jih postavljamo; iščemo interdisciplinarne pristope po vertikalni ali medpredmetni in se kalimo skozi nove ideje in izkušnje. Vsako leto se naši skupini pridružijo novi učitelji in prinašajo nov nabor izzivov in vprašanj. V tem procesu se zgodi, da učitelj ugotovi, da mu izguba popolnega nadzora v učnem procesu pomeni prevelik stres, da nov način dela preveč odstopa od varne doktrine poučevanja, in iz dela šolskega tima tudi odstopi – to je legitimna pravica vsakega strokovnega delavca, saj je nova didaktika lahko polna neznank in ponuja veliko odprtega prostora. Učitelji smo navajeni, da je potek učne ure do minute načrtovan, jasen je prispevek učenca, določena vloga učitelja. V razvijanju didaktike nas velikokrat omejujejo strogo pričakovani operativni cilji. Zato smo se odločili, da poleg poskusov uvajanja podjetnostne kompetence v redni pouk pripravimo dejavnosti, ki nam omogočajo več svobode, kjer nismo zavezani učnemu načrtu in lahko eksperimentalno pristopimo k poučevanju in vzgoji odgovornih posameznikov. In že smo pri drugem področju, ki ga razvijamo v programu zunaj pouka.

Najbolj primerna oblika za “pedagoški eksperiment” se mi je zdela projektno učno delo, saj izhaja iz potreb posameznika, obravnava konkretno tematiko po učenčevem izboru, poudarja samostojnost, samoiniciativnost, inter-

disciplinarnost ter razvija učenčeve sposobnosti, spretnosti (ustvarjalnost, načrtovanje, odločanje, iskanje rešitev itd.) Glavna značilnost projektnega dela pa je, da v njem enakopravno sodelujejo vsi udeleženci, tako pri idejni zasnovi in načrtovanju kot tudi pri izvedbi in evalvaciji. Tako smo v šolskem letu 2018 stopili na pot lastnega zorenja in eksperimentiranja v najboljšem pomenu te besede.

Prvo leto projekta smo razvili idejo o taboru, ki se ga lahko udeležijo vsi učenci, ki so pripravljeni aktivno sodelovati pri pripravi in na dejavnostih tabora. Imenovali smo ga »Raziskovalni tabor POGUM-nih«. Od okoli 150 učencev 8. in 9. razreda se jih je prijavilo 14. Zaradi tako nizkega zanimanja smo bili razočarani, a ravno majhna skupina udeležencev nam je omogočila osebni pristop in razvijanje kompetence podjetnosti pri vsakem udeležencu posebej.

Kot končni produkt sta nastala dva videofilmčka s področja Šola kot središče skupnosti – spoznavam domači kraj. Prikazali smo ju na implementacijski šoli v Križevcih, celotno dejavnost pa so učenci predstavili tudi na kongresu POGUM v Laškem.

Nad izvedenim taborom smo bili navdušeni tako učitelji kot učenci, a izkušnja je od nas zahtevala več.

Ali lahko sodelujejo učenci tudi pri načrtovanju tabora? Kako, v kolikšni meri? Kaj lahko pripravijo in izvedejo sami? Katera področja jim lahko prepustimo, zaupamo? Bomo zmogli slediti njihovim pobudam, jih ustrezno umestiti v šolski prostor in čas?

Tako smo se naslednje leto priprave raziskovalnega tabora lotili še bolj pogumno: povabili smo učence 9. razreda – udeležence preteklega tabora –, da skupaj načrtujemo vsebino in potek tabora. Z učenci se je vsakič dobil le eden od učiteljev, saj smo želeli prepustiti premoč njihovim predlogom in smo bili le moderatorji srečanj. Bili smo pozorni, da so do besede prišli tudi manj dominantni učenci in da je imel vsak posameznik konkretno zadolžitev. Ključna v tem procesu se mi zdi podpora ravnateljice – obvestila sem jo namreč, da tabor morda ne bo realiziran, da iniciativo prepuščamo učencem in ne morem napovedati izida. Ravnateljica nas je podprla in ni brezpogojno zahtevala realizacije letnega delovnega načrta. S tem nas je razbremenila do te mere, da v resnici nismo pritiskali na učence in jim nismo nakazovali rešitev.

Učenci iz 9. razreda sta samoiniciativno pripravili slikovno predstavitev prvega raziskovalnega tabora in jo na razrednih urah predstavili učencem 8. razredov. Tako smo pridobili nove udeležence tabora in nastala je skupina 24-učencev s skupnim ciljem, da pripravijo 3-dnevni raziskovalni tabor. Dobivali smo se na tedenskih sestankih (pred poukom, ob 7.30) in iskrale so se ideje. Nastala je zamisel za »tabelski zapisnik« – zapis naših dogovorov in

posameznih zadolžitve. Po končanem sestanku so učenci tabelski zapisnik fotografirali s telefonom in vsak je vedel, kaj mora pripraviti do naslednjega tedna. V začetku smo skupaj razmišljali, kaj jih zanima, kaj bi radi raziskovali. Niso potrebovali veliko časa, da so se poenotili, da so to zaposlitvene možnosti v kraju, poklici, ki bi jih radi spoznali ... Kako? Svetovali smo jim, da naj pristopijo k samostojnim podjetnikom, organizacijam, institucijam, se dogovorijo za možnost obiskov, intervjujev itd. Čez nekaj dni so me klicali s Policijske postaje Logatec, zakaj učenci sami trkajo na njihova vrata ... Dogovorili so se za obisk pri županu, spoznati so želeli delovna mesta in poklice na občinskem uradu itd. V 8. razredu je v učnem načrtu za pouk slovenščine učna enota, kjer spoznamo intervju – dejavnost projekta sem prenesla v pouk: v 8. in 9. razredu smo oblikovali primere vprašanj za intervju posameznih poklicev. Učenci so na terenu samostojno posneli intervjuje v kozmetičnem salonu, pri veterinarji, frizerki itd. Na občino in policijsko postajo pa smo jih morali spremljati učitelji, ki pa smo ves čas ostajali v ozadju aktivnosti. Nastali so kratki filmčki o poklicih, ki smo si jih ogledali prvi dan tabora in jih bodo tudi letošnji devetošolci lahko pogledali pred odločitvijo o nadaljnjem šolanju. Naslednji dan smo obiskali največji industrijski objekt v Logatcu, nabirali gobe na orientacijskem pohodu, izdelovali mozaike, pekli kostanj in si samostojno pripravljali obroke. Prespali smo v učilnicah in na hodnikih, seveda šele po ogledu avtorskega mladinskega filma ... In za sabo smo tudi počistili.

Če razčlenim le eno od taborskih dejavnosti – izdelovanje mozaikov. Pripravo dejavnosti je prevzela naša likovnica, učence je vodila od zbiranja materialov (odpadle ploščice – že nekaj tednov pred samim taborom) do risanja osnutka motiva in samega postopka izdelave. Naš cilj je bil razvijati ustvarjalnost in krepiti izkustveno učenje, zgodilo pa se je, da je spontano prišlo do intenzivnega vključevanja človeških virov – ker so mozaike zaključevali na hodnikih šole tudi po zaključenem taboru, je dejavnost pritegnila še ostale učence – velike in male – ter tudi učitelje. Mozaike smo ustvarjali še več tednov in krasili bodo naše šolsko okolje še veliko let – etično in trajnostno razmišljanje.

Udeleženci tabora so pripravili tudi predstavitev izvedbe našega tabora za implementacijske šole, kjer so predstavljali svoje ugotovitve tudi na podlagi rezultatov vprašalnika, ki so ga oblikovali sami.

Po izvedenem taboru smo namenili veliko časa razmisleku, kako učinkoviti so učenci pri samostojno izbrani dejavnosti, kako navdihujoča je njihova motivacija in kako zanimiv bi bil učni proces, kjer bi učitelj predpisane učne cilje udeležanil prek aktivnosti, za katero bi se odločil učenec sam.

Septembra leta 2000 smo spet stopili na že uhojeno pot in prve ugotovitve so zelo pozitivne. Na prvem sklicu lan-

skih udeležencev tabora so učenci nastopili z že izbrano temo: samospoznavanje in osebnostna rast. Govorili so že z zunanjimi mentorji: učiteljico joge, radi bi rešili kak test osebnostnih lastnosti itd. Predlagali so že vrsto obstranskih dejavnosti – priprava hrane za ptice, športne aktivnosti, peka slaščic, kemijski eksperimenti itd. Razen dveh so pristopili vsi lanske udeleženci, na prvi sestanek so pripeljali tudi že nekaj sošolcev, ki se bodo tabora udeležili prvič.

Naraščajoča avtonomija učencev me je osupnila – lani smo potrebovali več ur, da smo oblikovali smernice tabora, letos so z njimi že vstopili v dogajanje. Takoj naslednje dni so izvedli predstavitev v oddelkih 8. razreda in prvi sestanek z njimi so izvedli sami. Prišlo je 22 učencev, kar pomeni, da bo število udeležencev okoli 35. Z veliko nestrpnostjo pričakujem naslednje srečanje, kjer bom z veseljem opazovala nadaljnji proces. Naše delovanje bo potekalo v smeri izpolnjevanja zadolžitve/nalog, ki so potrebne za uspešno realizacijo tabora in jih bo moral opraviti vsak posameznik – v dvojici, manjši skupini ipd.

Izkazuje se, da učenci postopoma opuščajo zunanjo podporo in napredujejo prek ravni samostojnosti do ravni odgovornosti oz. morda se že približujejo ravni mojstrstva – delujejo namreč avtonomno in z velikim učinkom prehajajo od zamisli k dejanjem.

Pri tem obvladujejo negotovost in tveganje. Naš zadnji dogovor namreč je, da se na naslednjem srečanju učenci 9. razreda sami dobijo s tistimi učenci 8. razreda, ki so jih uspeli privabiti k projektu. Njihova raven strokovnosti na področju vključevanja človeških virov je torej že na ravni odgovornosti, prav tako pa ocenjujem, da jim sledijo odkrivanje priložnosti, vrednotenje zamisli, sodelovanje in načrtovanje in upravljanje.

Samozavedanje in samoučinkovitost bomo torej v letošnjem taboru z ravni samostojnosti gotovo dvignili na raven odgovornosti, poleg te podkompetence pa bodo učenci razvili še mnogo drugih potencialov, ki jih bodo okrepili pri prehodu iz otroštva v mladostniško obdobje. Pri tem ne gre zanemariti občutka lastne vrednosti, ki je temeljni gradnik zdravega razvoja osebnosti.

Z vidika didaktike se mi zdi sodelovanje v projektu POGUM zelo dragoceno. Pedagogi imamo odprto prostor, kjer lahko preizkušamo nove pristope, postavljamo visoke izzive učencem in pri tem ni vedno nujno, da uspemo, da smo najboljši in da vse poteka po strogo določenem načrtu. Odprto je prostor pedagoškega eksperimenta, v katerem se krepimo pedagogi in učenci, se vzajemno učimo drug od drugega. Učitelji smo veseli predvsem tega, da v prvi vrsti nismo več prenašalci znanj, ampak moramo postati zanesljivi usmerjevalci in podporniki, da bomo zmogli ustvarjati pogoje, v katerih bo učenec lahko razvijal svoje potenciale.

VIRI IN LITERATURA

www.zrss.si/digitalnaknjiznica/Entrecomp/.
Dostopno: 28. 9. 2020